

หมวดที่ 7

คำคู่ความและเอกสารในคดี การตรวจรับ การยื่นและการส่งคำคู่ความและเอกสารอย่างอื่น

เค้าโครงเรื่อง

1. คำคู่ความและเอกสารในคดี
2. การตรวจรับคำคู่ความ การยื่นและส่งคำคู่ความและเอกสารอย่างอื่น
3. การยื่นและส่งคำคู่ความและเอกสารอย่างอื่น

สาระสำคัญ

1. ความหมายของคำคู่ความ
2. เอกสารในคดีมีอะไรบ้าง
3. คำคู่ความและเอกสารในคดีต้องปรากฏข้อความแน่ชัดกับตัวบุคคลและมีรายการ
4. คำคู่ความและเอกสารในคดีต้องทำเป็นภาษาไทย
5. การตรวจรับคำคู่ความ
6. การยื่นและส่งคำคู่ความและเอกสารอย่างอื่น
7. การส่งคำคู่ความและเอกสารอย่างอื่นใดให้แก่จำเลยซึ่งอยู่ต่างประเทศ

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักศึกษาได้ศึกษาหมวดที่ 7 นี้แล้วทำให้นักศึกษา

- (1) ทราบว่าคำคู่ความหมายความว่าอะไรและอย่างไรเป็นเอกสารในคดี
- (2) ทราบถึงอำนาจในการตรวจรับคำคู่ความ
- (3) ทราบถึงการยื่นคำคู่ความและเอกสารอย่างอื่นว่าจะยื่นต่อศาลในเวลาใด
- (4) ทราบถึงการส่งคำคู่ความและเอกสารอย่างอื่นว่าใครมีหน้าที่ส่งและนำส่ง
- (5) ทราบว่าคำคู่ความและเอกสารอย่างอื่นนั้นจะต้องส่งแก่ใคร ที่ใด และเวลาใด
- (6) ทราบว่าการวางหมายและการส่งโดยวิธีอื่นนั้นเป็นอย่างไร
- (7) ทราบถึงวิธีส่งคำคู่ความและเอกสารอย่างอื่นใดให้แก่จำเลยซึ่งอยู่

ต่างประเทศว่าจะดำเนินการอย่างไร

หมวดที่ 7

คำคู่ความและเอกสารในคดี การตรวจรับคำคู่ความ การยื่นและการส่งคำคู่ความ

บทที่ 1

คำคู่ความและเอกสารในคดี

ในการเสนอข้อหาต่อศาล หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ในศาลนั้นจะต้องทำเป็นคำฟ้อง หรือคำให้การ นอกจากนี้ในการดำเนินคดีของคู่ความ คู่ความทั้งสองฝ่ายจะต้องทำเป็นคำขอ คำร้อง หรือคำแถลงต่อศาล เพื่อให้การดำเนินคดีดำเนินไปตามวัตถุประสงค์แห่งตนในบางกรณีบุคคลภายนอกซึ่งมิได้เป็นคู่ความ แต่มีความเกี่ยวข้องกับคดีอาจยื่นคำขอเป็นคำร้อง หรือคำแถลงมายื่นต่อศาลเพื่อเข้ามา ในคดีในการทำคำฟ้อง คำให้การ คำร้อง คำขอ หรือคำแถลง เหล่านี้จะเห็นว่าเป็นเอกสารที่เป็นคำคู่ความก็มี มิใช่เป็นคำคู่ความก็มี ซึ่งเรียกว่าเอกสารในคดี เกี่ยวกับคำคู่ความและเอกสารในคดีมีหัวข้อที่ควรพิจารณา ดังนี้

1. ความหมายของคำคู่ความ
2. เอกสารในคดี
3. คำคู่ความและเอกสารในคดีต้องปรากฏข้อความแน่ชัดและมีรายการ
4. คำคู่ความและเอกสารในคดีต้องทำเป็นภาษาไทย

1. ความหมายของคำคู่ความ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1(5) บัญญัติว่า “คำคู่ความ” หมายความว่า บรรดาคำฟ้อง คำให้การ หรือคำร้องทั้งหลายที่ยื่นต่อศาลเพื่อตั้งประเด็นระหว่างคู่ความ ตามบทบัญญัติดังกล่าวกรณีที่จะถือว่าเป็นคำคู่ความต้องปรากฏว่า คำฟ้อง คำให้การ หรือคำร้องทั้งหลายเหล่านั้นที่ยื่นต่อศาล เพื่อตั้งประเด็นระหว่างคู่ความด้วย คำว่า “ตั้งประเด็นระหว่างคู่ความ” หมายถึงประเด็นแห่งคดีหรือประเด็นข้อพิพาท

เท่านั้น มีคำร้องบางประเภทที่ตั้งประเด็นเหมือนกัน แต่มีใช้ประเด็นแห่งคดีหรือประเด็นข้อพิพาทเช่นนี้มีใช้คำคู่ความ

2. เอกสารในคดี

ที่ได้กล่าวมาแล้วว่าบรรดาคำฟ้อง คำให้การ หรือคำร้องทั้งหลายที่ยื่นต่อศาลเพื่อตั้งประเด็นระหว่างคู่ความนั้นเป็นคำคู่ความ ฉะนั้น เอกสารอื่นใดนอกจากคำคู่ความแล้วเรียกว่าเอกสารในคดี

3. คำคู่ความและเอกสารในคดีต้องปรากฏข้อความแน่ชัด

ถึงตัวบุคคลและมีรายการ

เพื่อให้คำคู่ความและเอกสารในคดีซึ่งจะใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีเป็นไปโดยเรียบร้อยและแบบแผนเดียวกัน คำคู่ความและเอกสารในคดีต้องทำขึ้นให้ปรากฏข้อความแน่ชัดถึงตัวบุคคลและมีรายการดังระบุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 67

4. คำคู่ความและเอกสารในคดีต้องทำเป็นภาษาไทย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 46 บัญญัติว่า “บรรดากระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการพิจารณาและการชี้ขาดตัดสินคดีแพ่งทั้งหลายซึ่งศาลเป็นผู้ทำนั้นให้ทำเป็นภาษาไทย

บรรดาคำคู่ความและเอกสารหรือแผ่นกระดาษไม่ว่าอย่างใด ๆ ที่คู่ความหรือศาลหรือเจ้าพนักงานศาลได้ทำขึ้นซึ่งประกอบเป็นสำนวนของคดีนั้น ให้เขียนเป็นหนังสือไทยและเขียนด้วยหมึก หรือพิมพ์ดีดหรือตีพิมพ์ ถ้ามีผิดตกที่ใดห้ามมิให้ขูดลบออก แต่ให้ขีดฆ่าแล้วเขียนลงใหม่ และผู้เขียนต้องลงชื่อไว้ที่ริมกระดาษ ถ้ามีข้อความตกเติม ให้ผู้ตกเติมลงลายมือชื่อ หรือลงชื่อย่อไว้เป็นสำคัญ

ถ้าต้นฉบับเอกสารหรือแผ่นกระดาษไม่ว่าอย่างใด ๆ ที่ส่งต่อศาลได้ทำขึ้นเป็นภาษาต่างประเทศ ให้ศาลส่งคู่ความฝ่ายที่ส่งให้นำคำแปลทั้งฉบับหรือเฉพาะแต่ส่วนสำคัญ โดยมีคำรับรองมายื่นเพื่อแนบไว้กับต้นฉบับ

ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดที่มาศาลไม่เข้าใจภาษาไทย หรือเป็นใบ้ หรือหูหนวก และอ่านเขียนหนังสือไม่ได้ ให้คู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องจัดหาล่าม”

จากบทบัญญัติ มาตรา 46 จะเห็นว่าคำคู่ความและเอกสารในคดีต้องเขียนเป็นภาษาไทย และต้องเขียนด้วยหมึก ดิจิพิมพ์ หรือตีพิมพ์ จะเขียนด้วยดินสอไม่ได้ เพราะดินสออาจลบกันได้โดยง่าย ถ้ามีผิดตกที่ใดห้ามมิให้ชูดลบออก แต่ให้ขีดฆ่าเสียแล้วเขียนลงใหม่ และที่ขีดฆ่าให้ลงชื่อไว้ที่ริมกระดาษ ถ้ามีข้อความตกเติมให้ผู้ตกเติมลงลายมือชื่อหรือลงชื่อย่อไว้เป็นสำคัญ

คำคู่ความและเอกสารในคดีทำขึ้นเป็นภาษาต่างประเทศ ให้ฝ่ายที่ยื่นจัดแปลเป็นภาษาไทย โดยมีค่าธรรมเนียมเพื่อแนบไว้กับต้นฉบับ

ถ้าหากบุคคลที่มาศาลเป็นคนต่างประเทศ ไม่เข้าใจภาษาไทย ให้คู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องจัดหาล่าม

บทที่ 2

การตรวจรับคำคู่ความ การยื่นและส่งคำคู่ความ และเอกสารอย่างอื่น

ส่วนที่ 1

การตรวจรับคำคู่ความ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 18 บัญญัติว่า “ให้ศาลมีอำนาจที่จะตรวจคำคู่ความที่พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลได้รับไว้เพื่อยื่นต่อศาล หรือส่งให้แก่คู่ความ หรือบุคคลใด ๆ

ถ้าศาลเห็นว่าคำคู่ความที่ยื่นไว้ดังกล่าวแล้วนั้น อ่านไม่ออกหรืออ่านไม่เข้าใจ หรือเขียนฟุ่มเฟือยเกินไป หรือไม่มีรายการ ไม่มีลายมือชื่อ ไม่แนบเอกสารต่าง ๆ ตามที่กฎหมายต้องการ หรือมิได้ชำระหรือวางค่าธรรมเนียมศาลโดยถูกต้องครบถ้วน ศาลจะมีคำสั่งให้คืนคำคู่ความนั้นไปทำมาใหม่ หรือแก้ไขเพิ่มเติม หรือชำระหรือวางค่าธรรมเนียมศาลให้ถูกต้องครบถ้วนภายในระยะเวลาและกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ตลอดจนเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมศาลตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ ถ้ามิได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลในระยะเวลาหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ ก็ให้มีคำสั่งไม่รับคำคู่ความนั้น

ถ้าศาลเห็นว่าคำคู่ความที่ได้นำมายื่นดังกล่าวข้างต้น มิได้เป็นไปตามเงื่อนไขแห่งกฎหมายที่บังคับไว้ นอกจากที่กล่าวมาในวรรคก่อนและโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเห็นว่ สิทธิของคู่ความหรือบุคคลซึ่งยื่นคำคู่ความนั้นได้ถูกจำกัดห้ามโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเรื่องเขตอำนาจศาล ก็ให้ศาลมีคำสั่งไม่รับ หรือคืนคำคู่ความนั้นไปเพื่อยื่นต่อศาลที่มีเขตอำนาจ

ถ้าไม่มีข้อขัดข้องดังกล่าวแล้ว ก็ให้ศาลจัดแจ้งแสดงการรับคำคู่ความนั้นไว้บนคำคู่ความนั้นเองหรือในที่อื่น

คำสั่งของศาลที่ไม่รับหรือให้คืนคำคู่ความตามมาตรานี้ ให้อุทธรณ์และฎีกาได้ตามที่บัญญัติไว้มาตรา 227, 228 และ 247

จากบทบัญญัติมาตรา 18 นี้แยกพิจารณาได้ 3 ประการคือ

1. อำนาจศาลในการตรวจคำคู่ความ
2. คำสั่งศาลในการตรวจคำคู่ความ
3. การอุทธรณ์หรือฎีกาคำสั่งในการตรวจคำคู่ความ

1. อำนาจศาลในการตรวจคำคู่ความ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 18 วรรคแรก บัญญัติว่า “ให้ศาลมีอำนาจที่จะตรวจคำคู่ความที่พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลได้รับไว้เพื่อยื่นต่อศาล หรือส่งให้แก่คู่ความ หรือบุคคลใด ๆ” หมายความว่า เมื่อเจ้าพนักงานศาลได้รับคำคู่ความแล้วจะต้องตรวจสอบเสียขั้นหนึ่งก่อนว่าคำคู่ความนั้นขาดตกบกพร่องประการใดหรือไม่ ถ้าเห็นว่าเรียบร้อยดีแล้ว จึงนำเสนอต่อศาล เพื่อศาลจะได้ตรวจคำคู่ความนั้นและมีคำสั่งต่อไปตามกระบวนการความอำนาจศาลที่จะตรวจคำคู่ความตามมาตรา 18 นี้ พอสรุปได้ดังนี้

1) อำนาจศาลที่จะตรวจตามมาตรา 18 จะต้องเป็นคำคู่ความเท่านั้น ถ้าเอกสารที่ศาลตรวจไม่ใช่คำคู่ความ หากศาลตรวจแล้วมีคำสั่งไม่รับก็เป็นเพราะใช้ดุลพินิจพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่ควรอนุญาต มิใช่เพราะเหตุว่าบกพร่องตามมาตรา 18 เช่นจำเลยยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลายื่นคำให้การ ศาลมีอำนาจจะสั่งอนุญาตหรือไม่ก็เป็นไปตามมาตรา 23 โดยตรง มิใช่กรณีตามมาตรา 18 เพราะคำร้องขอขยายระยะเวลายื่นคำให้การมิใช่คำคู่ความ

2) อำนาจศาลที่จะตรวจคำคู่ความตามมาตรา 18 นี้ เป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ ฉะนั้น แม้พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลจะได้รับไว้แล้วและตรวจสอบเสียขั้นหนึ่งก่อนก็ตาม ก็หาใช่เป็นการรับโดยเด็ดขาดไม่ เพราะจะต้องยื่นต่อศาลเพื่อพิจารณาสั่งต่อไปตามกระบวนการความ

3) อำนาจศาลที่ตรวจตามมาตรา 18 นี้ เป็นอำนาจของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา แม้ว่าศาลล่างจะได้มีคำสั่งรับแล้ว ศาลสูงจะสั่งไม่รับหรือคืนให้ไปแก้ไขตามมาตรา 18 อีกรีกก็ได้ ถ้าเป็นคำคู่ความที่ยื่นต่อศาลเพื่อมีคำสั่งอีกต่อไป

4) ในกรณีเป็นการตรวจคำฟ้องแย้งซึ่งรวมไปกับคำให้การ หากศาลเห็นว่าควรรับเฉพาะคำให้การ ศาลจะสั่งว่า “รับเป็นคำให้การ” ส่วนคำฟ้องแย้งศาลจะสั่งต่อไปตามสมควร เช่น ให้แก้หรือไม่รับ แต่ถ้าศาลเห็นว่าไม่ควรรับคำให้การแล้ว ศาลต้องสั่งไม่รับเลยไปถึงคำฟ้องแย้งด้วย เพราะจะฟ้องแย้งเข้ามาโดยลำพังที่ไม่มีคำให้การใด ๆ นั้นไม่ได้

5) อํานาจศาลในการตรวจคําคูความ และมีคําสั่งอย่างใดนั้นศาลจะต้องพิจารณาดังนี้

ก. คําคูความอ่านไม่ออก หมายความว่าคําคูความนั้นเขียนหวัดอ่านยากจนไม่อาจเข้าใจได้ว่าเขียนอะไร แต่ไม่หมายความถึงอ่านออกแต่ดี ความไม่ออก และไม่หมายถึงอ่านไม่ออกเพราะเป็นภาษาต่างประเทศเนื่องจากคําคูความต้องเขียนเป็นภาษาไทยอยู่แล้ว

ข. คําคูความอ่านไม่เข้าใจ หมายความว่าคําคูความนั้นสามารถอ่านข้อความในคําคูความได้ แต่ไม่อาจทราบความประสงค์ของถ้อยคำ หรือคําคูความนั้นทั้งหมด หรือบางส่วนได้

ค. คําคูความเขียนฟุ่มเฟือยเกินไป หมายความว่าคําคูความนั้นใช้ถ้อยคำฟุ่มเฟือยเกินไป แม้ไม่เป็นสาระแก่คดีก็ยังเขียนบรรยายมาในคําคูความ

ง. คําคูความไม่มีรายการ หมายความว่า คําคูความนั้นมีได้บรรยายข้อเท็จจริงให้ชัดเจนพอ

จ. คําคูความไม่มีลายมือชื่อ หมายความว่า คําคูความนั้นจะต้องลงลายมือชื่อตามกฎหมาย กรณีคำฟ้องก็ต้องลงลายมือชื่อโจทก์และผู้เรียงคำฟ้อง ซึ่งทนายความที่ได้รับอนุญาตเท่านั้นถึงจะมีสิทธิเรียงคำฟ้องได้

ฉ. ไม่แนบเอกสารต่าง ๆ ตามที่กฎหมายต้องการ ตามธรรมดาเอกสารต่าง ๆ ที่คําคูความอ้างอิงเป็นพยานหลักฐานนั้นไม่จำเป็นต้องแนบมาพร้อมกับคำฟ้องหรือคำให้การ แต่อาจส่งเป็นพยานต่อศาลในวันสืบพยานได้ตามมาตรา 122 วรรคแรก เว้นแต่เอกสารนั้นกฎหมายจะบังคับว่าต้องแนบมาพร้อมกับคำฟ้องหรือคำให้การ เช่น ใบแต่งตั้งทนายความ มาตรา 61 เป็นต้น ส่วนสัญญาที่ทำเป็นหนังสือ หรือหลักฐานเป็นหนังสือนั้นไม่ใช่เอกสารที่กฎหมายบังคับให้แนบมาพร้อมกับคำฟ้องหรือคำให้การ แต่เป็นเรื่องที่ว่าหากไม่ทำเป็นหนังสืออาจเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา 152 หรือถ้าหากไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือก็ฟ้องร้องบังคับคดีกันไม่ได้เท่านั้น เช่น สัญญาขายฝาก แม้เวลาฟ้องโจทก์จะไม่แนบสัญญาขายฝากมาพร้อมกับคำฟ้องก็ต้องถือว่าเป็นฟ้องที่สมบูรณ์ เพราะสัญญาขายฝากมิใช่เอกสารที่กฎหมายบังคับว่าต้องแนบมาพร้อมกับคำฟ้องหรือคำให้การ (คำพิพากษาฎีกาที่ 944/2515)

ช. มิได้ชำระหรือวางค่าธรรมเนียมศาลโดยถูกต้องครบถ้วน บรรดาคําคูความทั้งหลายที่จะต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล หากปรากฏว่าคําคูความมิได้ชำระค่าธรรมเนียมศาล

หรือวางค่าธรรมเนียมศาลโดยถูกต้องครบถ้วนภายในระยะเวลา ศาลจะมีคำสั่งไม่รับคำ
คู่ความนั้น

เมื่อศาลได้ตรวจคำคู่ความที่ยื่นต่อศาลแล้วปรากฏจากการพิจารณาของ
ศาลว่าคำคู่ความนั้นเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งในข้อ ก. ถึง ข. แล้วศาลจะมีคำสั่งต่อไปตาม
กระบวนการความ

2. คำสั่งศาลในการตรวจคำคู่ความ

เมื่อศาลได้ตรวจคำคู่ความที่พนักงานเจ้าหน้าที่ศาลนำยื่นต่อศาลแล้ว ศาลจะมี
คำสั่งต่อไป ซึ่งอำนาจศาลในการออกคำสั่งตามมาตรา 18 นี้ มี 3 ประการคือ

ก. สั่งรับ

ข. สั่งไม่รับ

ค. สั่งให้คืนให้ไปทำมาใหม่ให้ถูกต้อง

กรณีคำคู่ความนั้นถูกต้องสมบูรณ์แล้วศาลต้องมีคำสั่งรับคำคู่ความนั้นเสมอ โดย
จัดแจ้งแสดงการรับคำคู่ความนั้นไว้บนคำคู่ความนั้นเองหรือในที่อื่น

กรณีศาลได้ตรวจคำคู่ความนั้นแล้วปรากฏว่า อ่านไม่ออก อ่านไม่เข้าใจ หรือเขียน
พุ่มเพี้ยนเกินไป หรือไม่มีรายการ ไม่มีลายมือชื่อ ไม่แนบเอกสารต่าง ๆ ตามที่กฎหมาย
ต้องการหรือมิได้ชำระ หรือวางค่าธรรมเนียมศาลโดยถูกต้องครบถ้วนแล้ว ศาลจะมีคำสั่ง
คืนคำคู่ความให้ไปทำมาใหม่ให้ถูกต้อง ถ้าคู่ความมิได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลใน
ระยะเวลาหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ ศาลจะมีคำสั่งไม่รับคำคู่ความนั้น

ในกรณียื่นคำฟ้องผิดศาล กล่าวคือ ได้เสนอคำฟ้องยังศาลที่มีเขตอำนาจ ศาล
จะมีคำสั่งไม่รับหรือคืนให้ไปยื่นคำฟ้องยังศาลที่มีเขตอำนาจ

ข้อสังเกต สำหรับเรื่องคำฟ้องโดยเฉพาะนั้น มาตรา 172 วรรคท้าย บัญญัติว่า
“ให้ศาลตรวจคำฟ้องนั้นแล้วสั่งให้รับไว้ หรือให้ยกเสีย หรือให้คืนไปตามที่บัญญัติไว้ใน
มาตรา 18” ตามบทบัญญัติในมาตรา 172 วรรคท้ายนี้มีคำว่า “ให้ยกเสีย” ส่วนในมาตรา
18 ไม่ได้บัญญัติคำว่า “ให้ยกเสีย” ไว้ อย่างไรก็ตาม คำว่า “ให้ยกเสีย” ในมาตรา 172
วรรคท้าย กับคำว่า “มีคำสั่งไม่รับ” ในมาตรา 18 กฎหมายประสงฆ์ให้มีผลอย่างเดียวกัน
เพราะคำว่า “ให้ยกเสีย” ตามมาตรา 172 ถือว่ายังไม่ได้มีการวินิจฉัยชี้ขาดประเด็นแห่งคดี
ทั้งนี้ ยังมีคำพิพากษาฎีกาที่ 396/2506 วินิจฉัยว่า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความแพ่ง มาตรา 172 วรรคสาม และมาตรา 18 วรรคสอง, สาม และห้า จะเห็นระบบ
ดังนี้คือในชั้นตรวจคำฟ้อง หรือคำคู่ความนั้นศาลอาจจะทำได้เพียง 3 ประการคือ สั่งรับ
สั่งไม่รับ และสั่งคืนไป เท่านั้น เมื่อมีคำสั่งไม่รับฟ้องไว้พิจารณาแล้วจะพิพากษายกฟ้องไม่ได้

3. การอุทธรณ์และฎีกาคำสั่งศาลในการตรวจคำคู่ความ

เมื่อศาลได้ตรวจคำคู่ความแล้ว และได้มีคำสั่งไม่รับ หรือให้คืนคำคู่ความตาม
มาตรา 18 นี้ คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์และฎีกาได้ตามมาตรา 227, 228 และ 247

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกามาตรา 18

คำพิพากษาฎีกาที่ 724/2490 ศาลสั่งฟ้องว่าจำเลยมิใช่นิติบุคคลฟ้องของโจทก์จึง
ไม่เป็นฟ้องที่จะรับไว้พิจารณาให้ยกเสีย ดังนี้ มีผลเป็นคำสั่งไม่รับคำคู่ความ ตาม ป.วิ.
แพ่ง มาตรา 18 การอุทธรณ์ หรือฎีกา ต้องเสียค่าขึ้นศาล 20 บาท ไม่ใช่ตามจำนวนทุน
ทรัพย์ที่ฟ้อง

คำพิพากษาฎีกาที่ 71/2491 ฟ้องอุทธรณ์ของโจทก์กล่าวเสียคดีคำพิพากษา ศาล
สั่งให้แก้ก็ยังคงกล่าวข้อความเช่นนั้นอีก ศาลสั่งให้แก้ก็ยังไม่ยอมแก้ ดังนี้ ศาลสั่งไม่รับ
อุทธรณ์นั้นได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1646/2492 คู่ความฝ่ายหนึ่งยื่นคำร้องขอให้ศาลอุทธรณ์สั่ง
จำหน่ายฟ้องอุทธรณ์ โดยอ้างว่านายขาดต่ออายุใบอนุญาต ไม่มีอำนาจเรียกฟ้อง
อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์สั่งยกคำร้อง ดังนี้ เป็นเรื่องศาลสั่งรับคำคู่ความ ป.วิ.แพ่ง มาตรา 18

คำพิพากษาฎีกาที่ 713/2498 อุทธรณ์ของจำเลยลงชื่อทนายจำเลย หากศาล
อุทธรณ์เห็นว่าทนายไม่ได้รับมอบอำนาจให้อุทธรณ์ ก็ต้องให้แก้ไขก่อน ตาม ป.วิ.แพ่ง
มาตรา 18 จะพิพากษายกฟ้องอุทธรณ์ไม่ชอบ ศาลฎีกาให้คืนอุทธรณ์ไปให้จำเลยลงชื่อ
แล้วพิพากษาใหม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 495/2503 (ที่ประชุมใหญ่) การที่ศาลชั้นต้นสั่งฟ้องอุทธรณ์ให้
ผู้อุทธรณ์ทำฟ้องอุทธรณ์มาขึ้นใหม่เป็นการสั่งตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 18 ศาลชอบที่จะ
กำหนดระยะเวลาให้ ถ้าศาลไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ก็พึงเข้าใจว่าภายในระยะเวลาอันสมควร

คำพิพากษาฎีกาที่ 396/2506 ตามบทบัญญัติ ป.วิ.แพ่ง มาตรา 172 วรรคสาม
และมาตรา 18 วรรคสอง และวรรคห้า จะเห็นระบบการดังนี้ คือในชั้นตรวจคำฟ้องหรือ

คำคู่ความนั้น ศาลอาจกระทำได้เพียง 3 ประการ คือ สั่งรับ สั่งไม่รับ และส่งคืนไป เท่านั้น เมื่อสั่งไม่รับฟ้องพิจารณาแล้วก็จะพิพากษายกฟ้องไม่ได้

คำว่า “ให้ยกเสีย” ในมาตรา 172 กับคำว่า “มีคำสั่งไม่รับ” ในมาตรา 18 กฎหมาย ประสงค์ให้มีผลอย่างเดียวกัน เพราะคำว่า “ให้ยกเสีย” ตามมาตรา 172 จะถือว่าเป็นการ วินิจฉัยชี้ขาดประเด็นแห่งคดีตามมาตรา 131 ไม่ได้

ในคดีก่อน ศาลชั้นต้นโดยผู้พิพากษานายเดิวสั่งในคำฟ้องว่าไม่มีมูลหนี้ที่โจทก์ จะฟ้องจำเลยในคดีนั้นได้ ไม่รับฟ้องไว้พิจารณาให้ยกฟ้องโจทก์ คำสั่งนี้เป็นคำสั่งเสมือน ว่าให้ยกเสียตามมาตรา 172 ซึ่งมีผลเช่นเดียวกับคำสั่งไม่รับคำคู่ความตามความในมาตรา 18 เพราะไม่ได้มีการวินิจฉัยชี้ขาดประเด็นแห่งคดีตามมาตรา 131 เลยเมื่อโจทก์มาฟ้อง จำเลยเป็นคดีใหม่ในเรื่องเดียวกันอีกจึงไม่เป็นการฟ้องซ้ำ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1609/2506 ศาลชั้นต้นรับคำร้องขอแก้ไขคำให้การจำเลยไว้ พิจารณาแล้วมีคำสั่งยกคำร้องนั้นเสีย คำสั่งยกคำร้องนั้นเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา และ ไม่ใช่เป็นกรณีศาลสั่งไม่รับคำคู่ความ ป.วิ.แพ่ง มาตรา 18 จำเลยอุทธรณ์คำสั่งนั้นไม่ได้ ต้องห้ามตามมาตรา 266 ศาลอุทธรณ์จึงไม่มีอำนาจรับพิจารณาอุทธรณ์จำเลย และศาล ฎีกาก็รับพิจารณาตามข้อฎีกาของจำเลยต่อไปไม่ได้ต้องยกอุทธรณ์

คำพิพากษาฎีกาที่ 944/2515 โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยโดยบรรยายฟ้องจำเลยได้ขาย ผากที่ดินและเรือนจนตกเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์แล้ว จำเลยยังอาศัยอยู่โดยไม่มีสิทธิ ถึงแม้ ไม่ได้แนบสัญญาขายผากมาท้ายฟ้องด้วยก็ถือได้ว่าเป็นฟ้องที่สมบูรณ์ และชอบด้วย กฎหมายแล้ว เพราะมีข้อเอกสารที่กฎหมายต้องการดั่งที่บัญญัติไว้ใน ป.วิ.แพ่ง มาตรา 18

คำพิพากษาฎีกาที่ 47/2519 ผู้จัดการมรดกฟ้องว่าจำเลยยกยอกโฉนดของ เจ้ามรดกกระหว่างที่ศาลตั้งให้โจทก์เป็นผู้จัดการมรดกแล้วโจทก์เป็นผู้เสียหาย ฟ้องตาม ป.อ. มาตรา 352 ได้

ศาลสั่งให้โจทก์เสียค่าขึ้นศาลให้ครบในคำขอให้คืนโฉนดก่อนมีคำพิพากษา ศาลสั่งได้ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 18

คำพิพากษาฎีกาที่ 347/2520 การที่ศาลชั้นต้นสั่งไม่รับคำให้การจำเลย เพราะยื่น เกินกำหนด เป็นคำสั่งไม่รับคำคู่ความ ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 18 ซึ่งจำเลยมีสิทธิยื่น อุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ทันทีตามมาตรา 228(3)

คำพิพากษาฎีกาที่ 1673/2523 การที่ศาลชั้นต้นสั่งให้จำเลยนำฎีกามายื่นใหม่ พร้อมกับชำระค่าฤชาธรรมเนียมชั้นฎีกาภายในกำหนด 7 วัน และสั่งรับฎีกาจำเลยไว้ เป็นการสั่งตาม ป.วิ.แพ่งมาตรา 18 ศาลชอบที่จะกำหนดระยะเวลาให้ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 914/2525 คำสั่งของศาลชั้นต้นที่ไม่รับคำให้การ เป็นคำสั่งไม่รับคำคู่ความตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 18 จำเลยจึงมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาได้ตามมาตรา 228 (3), 247

คำพิพากษาฎีกาที่ 1488/2529 คำร้องขอแก้ไขคำฟ้อง คำร้องขอแก้ไขคำให้การ แก้ฟ้องแย้ง เป็นการตั้งประเด็นระหว่างคู่ความ จึงเป็นคำคู่ความตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 1(5) เมื่อคู่ความยื่นคำร้องและศาลมีคำสั่งให้ยกคำร้องตามมาตรา 180 คำสั่งนี้จึงมีผลเป็นการสั่งไม่รับคำคู่ความตามมาตรา 18

คำพิพากษาฎีกาที่ 1460/2530 โจทก์ฟ้องว่าเครื่องหมายการค้าของโจทก์ไม่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าของจำเลย ขอให้ห้ามจำเลยขัดขวางการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าตามคำขอของโจทก์ ดังนั้น เอกสารที่จำเลยมอบอำนาจให้ตัวแทนในประเทศไทยมีสิทธิเด็ดขาดในการยื่นขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า จึงมิใช่เอกสารตามที่กฎหมายต้องการให้แนบมาท้ายฟ้อง ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 18 วรรคสอง

ส่วนที่ 2

การยื่นและส่งคำคู่ความและเอกสารอย่างอื่น

ในการดำเนินคดีนอกจากคู่ความจะต้องยื่นคำฟ้องและคำให้การแล้ว คู่ความอาจจำเป็นต้องยื่นคำคู่ความหรือเอกสารอื่น ๆ ต่อศาลด้วย เช่น คำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้อง หรือคำให้การ บัญชีระบุพยาน คำร้องขอขยายระยะเวลา เป็นต้น คำคู่ความหรือเอกสารอื่นดังกล่าวนี้คู่ความอาจส่งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาล หรือยื่นต่อศาลในระหว่างพิจารณาคดีก็ได้ และมีเอกสารบางชนิดที่ต้องส่งให้แก่คู่ความหรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกับคดี

คำว่า “ยื่น” หมายความว่ายื่นคำคู่ความ หรือเอกสารอื่น ๆ ต่อศาล ศาลที่จะยื่นคำคู่ความหรือเอกสารนั้น ได้แก่ ศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้น

คำว่า “ส่ง” หมายความว่าส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่น ๆ ให้แก่คู่ความ หรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกับคดี

การยื่นและส่งคำคู่ความและเอกสารนี้มีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 67 ถึงมาตรา 83 อัญญา โดยแยกพิจารณาออกได้เป็น 5 ประการคือ

1. รายการในคำคู่ความและเอกสาร (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 67)
2. การเรียกชื่อนิติบุคคลและการอ้างถึงภูมิสำเนาของนิติบุคคลในคดี (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 68)
3. การยื่นคำคู่ความหรือเอกสารในทางศาลต่อศาลและส่งคำคู่ความหรือเอกสารในทางศาลให้แก่พยาน คู่ความ หรือบุคคลภายนอกกว่ามีวิธีการประการใด (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 69-73)
4. การส่งคำคู่ความและเอกสารโดยเจ้าพนักงานศาล (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 74-80)
5. การอื่นนอกจากที่กล่าวไว้ในมาตรา 67-80 (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 81-83)
6. การส่งคำคู่ความ และเอกสารอย่างอื่นใดให้แก่จำเลยซึ่งอยู่ต่างประเทศ (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 83 ทวิ – 83 อัญญา)

1. รายการในคำคู่ความและเอกสาร ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 67 บัญญัติว่า “เมื่อประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นบัญญัติว่า เอกสารใดจะต้องส่งให้แก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง (เช่นคำคู่ความที่ทำโดย

คำฟ้อง คำให้การ หรือคำร้อง หรือคำขอโดยทำเป็นคำร้อง หมายถึงหรือหมายถึงอื่น ๆ
สำเนาคำแถลงการณ์ หรือสำเนายานเอกสาร ฯลฯ) เอกสารนั้นต้องทำขึ้นให้ปรากฏ
ข้อความแน่ชัดถึงตัวบุคคล และมีรายการต่อไปนี้

(1) ชื่อศาลที่จะรับคำฟ้อง หรือถ้าคดีอยู่ในระหว่างพิจารณาชื่อของศาลนั้น
และเลขหมายคดี

(2) ชื่อคู่ความในคดี

(3) ชื่อคู่ความหรือบุคคลซึ่งจะเป็นผู้รับคำคู่ความหรือเอกสารนั้น

(4) ใจความและเหตุผล ถ้าจำเป็นแห่งคำคู่ความหรือเอกสาร

(5) วันเดือนปีของคำคู่ความหรือเอกสาร และลายมือชื่อของเจ้าพนักงาน
คู่ความ หรือบุคคลซึ่งเป็นผู้ยื่นหรือเป็นผู้ส่ง

ในการยื่นหรือส่งคำคู่ความ หรือเอกสารอื่นใดอันจะต้องทำตามแบบพิมพ์
ที่จัดไว้ เจ้าพนักงานคู่ความ หรือบุคคลผู้เกี่ยวข้องจะต้องใช้กระดาษแบบพิมพ์นั้น ส่วน
ราคากระดาษแบบพิมพ์นั้นให้เรียกตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะได้กำหนดไว้

จากข้อความในมาตรา 67 นี้ พิจารณาได้ 2 กรณีคือ

ก. รายการในคำคู่ความและเอกสาร สำหรับรายการในคำคู่ความหรือ
เอกสารในทางศาล จะต้องระบุชื่อตัวบุคคล และอื่น ๆ ตามรายการที่ระบุไว้ในมาตรา 67 นี้

ข. คำคู่ความหรือเอกสารในทางศาลจะต้องใช้แบบพิมพ์ของศาล สำหรับ
แบบพิมพ์ของศาลแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แบบพิมพ์แผนกศาลใช้ เช่น แบบพิมพ์คำพิพากษาของศาลแบบ
พิมพ์ คำพิพากษตามยอม คำบังคับคดี หมายถึงพยาน หมายถึงนัดคำคู่ความ
หมายบังคับคดี รายงานกระบวนการพิจารณา รายงานเจ้าหน้าที่

2. แบบพิมพ์แผนกคำคู่ความ โดยชื่อจากศาล และต้องปิดอากร
แสตมป์ตามประมวลกฎหมายรัชฎากร มาตรา 104 เว้นแต่เป็นหน่วยราชการ หรือ
เทศบาลไม่ต้องปิดอากร แสตมป์ ตัวอย่างเช่น แบบพิมพ์คำฟ้อง คำขอท้ายคำฟ้องใบแต่ง
ทนาย คำให้การจำเลย คำร้องต่าง ๆ อุทธรณ์ฎีกา คำแก้อุทธรณ์ คำแก้ฎีกา เป็นต้น

ในกรณีที่จะต้องมีการใส่ข้อความในคำคู่ความหรือเอกสารยืดยาว
และแบบพิมพ์บรรจุข้อความนั้นไม่หมดก็มีกระดาษเปล่าที่จะต้องต่อข้างท้าย ซึ่งจะต้องชื่อ
จากศาลเรียกว่าแบบพิมพ์ 40 ก.

2. การเรียกชื่อนิติบุคคล และอ้างถึงภูมิลำเนาของนิติบุคคลในคดี มีบัญญัติอยู่ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 68 ความว่า “เพื่อประโยชน์แห่งประมวลกฎหมายนี้ให้เรียกนิติบุคคลตามชื่อหรือตามชื่อที่จดทะเบียน และภูมิลำเนาหรือสำนักทำางานของนิติบุคคลนั้น ให้ถือเอาสำนักงานหรือสำนักงานแห่งใหญ่ซึ่งอยู่ภายในเขตศาลที่จะยื่นฟ้องคดี หรือที่คดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณา”

ในกรณีที่เป็นนิติบุคคล ในคำคู่ความหรือเอกสารนั้นให้เรียกตามชื่อหรือตามชื่อที่จดทะเบียน

ส่วนภูมิลำเนาหรือสำนักทำางานของนิติบุคคล ก็ให้ถือเอาสำนักงาน หรือสำนักงานแห่งใหญ่ซึ่งอยู่ภายในเขตศาลที่จะยื่นฟ้องคดีหรือที่คดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณาหรือศาลกำหนดไว้ หรือโดยคู่ความตกลงกันตามที่ศาลจัดไว้ในรายงาน (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 72 วรรคแรก)

3. การยื่นคำคู่ความหรือเอกสารในทางศาลต่อศาล และส่งคำคู่ความ หรือเอกสารในทางศาลให้แก่พยาน คู่ความหรือบุคคลภายนอก มีบัญญัติอยู่ใน ป.วิ.แพ่ง มาตรา 69-73

3.1 การยื่นคำคู่ความ หรือเอกสารต่อศาล ทำได้ 2 วิธีคือ

3.1.1 ส่งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาล

3.1.2 นำยื่นต่อศาลในระหว่างที่ศาลออกนั่งพิจารณาคดี

3.2 การส่งคำคู่ความ หรือเอกสารให้แก่คู่ความ หรือพยาน หรือบุคคลอื่น

3.2.1 คำคู่ความ หรือเอกสารที่เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้มีหน้าที่ส่งมีดังนี้

ก. คำฟ้อง ให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้ส่งให้แก่คู่ความ หรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 70 วรรคแรก) ส่วนการนำส่งนั้นโจทก์จะนำส่งหรือไม่ก็ได้ โดยโจทก์เสียค่าธรรมเนียมในการส่ง เว้นแต่ศาลจะสั่งให้โจทก์มีหน้าที่จัดการนำส่ง (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 70 วรรคสอง)

ข. หมายถึง หมายอื่น ๆ คำสั่ง คำบังคับของศาลที่ออกตามคำขอของคู่ความ ให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้ส่งให้แก่คู่ความหรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 70 วรรคแรก) ส่วนการนำส่งถ้าศาลไม่ได้สั่งให้จัดการนำส่งด้วยก็ให้คู่ความฝ่ายนั้นเพียงแต่เสียค่าธรรมเนียมในการส่ง (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 70 วรรคสอง)

ค. คำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การ ให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้ส่งให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือคู่ความอื่น ๆ โดยฝ่ายที่ยื่นคำร้องเป็นผู้มีหน้าที่จัดการนำส่ง (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 71 วรรคสอง)

ง. บรรดาเอกสารอื่น ๆ เช่น สำเนาคำแถลงการณ์หรือสำเนาศพยานเอกสารซึ่งคู่ความขอให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้นำส่งให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือคู่ความอื่น ๆ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 72 วรรคสาม (2))

3.2.2 คำคู่ความหรือเอกสารที่คู่ความส่งเองมีดังนี้

ก. หมายถึงพยาน ให้คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานนั้นเป็นผู้ส่งโดยตรงเว้นแต่ (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 70 วรรคแรก (1))

1. ศาลสั่งเป็นอย่างอื่น

2. พยานปฏิเสธไม่ยอมรับหมาย

ข. บรรดาเอกสารอื่น ๆ เช่น สำเนาคำแถลงการณ์หรือสำเนาศพยานเอกสารนั้นให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือคู่ความอื่น ๆ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยคู่ความฝ่ายที่ต้องส่งนั้น ส่งสำเนาให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือคู่ความอื่น ๆ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเองแล้วส่งไปรับต่อศาลพร้อมต้นฉบับ (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 72 วรรคสาม (1))

3.2.3 คำคู่ความหรือเอกสารที่คู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมารับไปเองทางเจ้าพนักงานศาลโดยคู่ความมีเอกสารมายื่นต่อศาล มีดังนี้

ก. คำให้การ คำให้การนั้นให้ฝ่ายที่ให้การนำต้นฉบับยื่นไว้ต่อศาลพร้อมด้วยสำเนาสำหรับให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือคู่ความอื่น ๆ รับไปโดยทางเจ้าพนักงานศาล (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 71 วรรคแรก)

ข. คำร้อง คำแถลงการณ์ซึ่งได้ยื่นต่อศาลภายในเวลาที่กฎหมายหรือศาลกำหนดไว้ หรือโดยข้อตกลงของคู่ความตามที่ศาลจัดลงไว้ในรายงานนั้น ให้ผู้ยื่นคำร้องหรือคำแถลงการณ์นำต้นฉบับยื่นไว้ต่อศาล พร้อมด้วยสำเนาเพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือคู่ความอื่น ๆ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมารับไปโดยทางเจ้าพนักงานศาล (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 72 วรรคแรก)

ค. บรรดาคำร้องอื่น ๆ ให้ยื่นต่อศาลพร้อมด้วยสำเนาเพื่อส่งให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือคู่ความอื่น ๆ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง และถ้าศาลกำหนดให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้ส่งสำเนาเช่นว่านั้น ก็ให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้ส่งช่วยให้คู่ความฝ่ายที่

ยื่นคำร้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 72 วรรคสอง)

3.2.4 คำคู่ความหรือเอกสารที่เจ้าพนักงานศาลส่งเองโดยลำพังมีดังนี้

ก. หมายถึง หมายอื่น ๆ คำสั่ง คำบังคับของศาล ซึ่งศาลออกเองโดยไม่มีคู่ความฝ่ายใดร้องขอ ให้เป็นหน้าที่ของศาลที่จะจัดการส่งให้แก่คู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 70 วรรคสอง)

ข. คำร้องอื่น ๆ ศาลกำหนดให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้ส่งสำเนาให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้ส่งโดยให้คู่ความที่ยื่นคำร้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 72 วรรคสอง)

ค. คำคู่ความหรือเอกสารอื่นใดที่ส่งตามคำสั่งของศาลซึ่งคู่ความไม่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในการส่งนั้น ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลจะดำเนินการส่ง (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 73 วรรคสอง)

4. การดำเนินการเกี่ยวกับการส่งคำคู่ความและเอกสารโดยเจ้าพนักงานศาล

การส่งคำคู่ความและเอกสารโดยเจ้าพนักงานศาลได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 74 - 80 ซึ่งแยกพิจารณาไว้ 6 ประการ คือ

- 4.1 คำคู่ความหรือเอกสารจะส่งให้บุคคลใด
- 4.2 คำคู่ความหรือเอกสารจะส่งสถานที่ใด
- 4.3 คำคู่ความหรือเอกสารจะส่งในเวลาใด
- 4.4 การวางคำคู่ความหรือเอกสารในทางคดี
- 4.5 การส่งคำคู่ความหรือเอกสารโดยวิธีอื่น
- 4.6 หลักฐานการส่งคำคู่ความหรือเอกสารโดยเจ้าพนักงานศาล

4.1 คำคู่ความหรือเอกสารจะส่งให้บุคคลใด

คำคู่ความหรือเอกสารจะส่งให้บุคคลดังต่อไปนี้

ก. คู่ความหรือบุคคลซึ่งระบุไว้ในคำคู่ความหรือเอกสาร (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 74 (2))

ข. ทนายความที่คู่ความแต่งตั้งให้ว่าคดี (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 75)

ค. บุคคลที่ทนายความคู่ความแต่งตั้งให้ว่าคดีได้แต่งตั้งให้เป็นผู้รับคำคู่ความหรือเอกสารในทางคดี โดยมีใบมอบฉันทะไว้ต่อศาลถูกต้องแล้ว (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 75)

ง. ในกรณีที่ไม่มีพยานหลักฐานหรือบุคคลที่จะส่งคำคู่ความ หรือเอกสารในทางคดี ณ ภูมิลำเนา หรือสำนักงาน อาจส่งคำคู่ความหรือเอกสารนั้นให้บุคคลใด ๆ ที่มีอายุเกิน 20 ปี ซึ่งอยู่หรือทำงานในบ้านเรือนหรือที่สำนักทำการงานที่ปรากฏว่าเป็นของคู่ความหรือบุคคลนั้น (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 76) กรณีส่งคำคู่ความหรือเอกสารให้แก่สามีหรือภริยาของคู่ความ หรือบุคคลที่จะส่งคำคู่ความ หรือเอกสารในทางคดี ถ้าสามีหรือภริยานั้นอายุไม่เกิน 20 ปี แม้จะบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสก็ตามก็ถือว่าไม่ต้องด้วยมาตรา 76 นี้

อย่างไรก็ตาม การส่งคำคู่ความหรือเอกสารในทางคดีแก่คู่ความฝ่ายใด ห้ามมิให้ส่งแก่คู่ความความฝ่ายปกปักรักษาเป็นผู้รับไว้แทน เช่น คดีฟ้องหย่า ซึ่งโจทก์จำเลยยังอาศัยอยู่ในบ้านเรือนเดียวกัน การส่งหมายเรียกพร้อมสำเนาคำฟ้องให้จำเลย จะต้องส่งให้แก่ตัวจำเลยเอง หรือถ้าไม่พบตัวก็ต้องส่งให้แก่คนของฝ่ายจำเลย จะไปส่งแก่โจทก์หรือคนของฝ่ายโจทก์ได้รับไว้แทนเช่นนี้ต้องห้ามตามมาตรา 76 วรรคท้าย

4.2 คำคู่ความหรือเอกสารจะส่งสถานที่ใด

คำคู่ความหรือเอกสารที่จะส่งให้แก่คู่ความหรือบุคคลซึ่งระบุไว้ในคำคู่ความหรือเอกสารในทางคดีโดยเจ้าพนักงานศาลนั้นจะต้องส่ง ณ ภูมิลำเนา หรือสำนักทำการงานของคู่ความ หรือของบุคคลซึ่งระบุไว้ในคำคู่ความหรือเอกสารในทางคดีนั้น (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 74 (2))

การส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่นใดโดยเจ้าพนักงานศาลไปยังที่อื่นนอกจากภูมิลำเนา หรือสำนักทำการงานของคู่ความหรือของบุคคล ซึ่งระบุไว้ในคำคู่ความหรือเอกสารนั้นให้ถือว่าเป็นการถูกต้องตามกฎหมายเมื่อ

- (1) คู่ความหรือบุคคลนั้นยอมรับคำคู่ความหรือเอกสารนั้นไว้ หรือ
- (2) การส่งคำคู่ความหรือเอกสารนั้นได้กระทำในศาล (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 7)

4.3 คำคู่ความหรือเอกสารจะส่งในเวลาใด

เวลาที่จะส่งคำคู่ความหรือเอกสารในทางคดี ป.วิ. แพ่ง มาตรา 74 บัญญัติว่า “การส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่นใดโดยเจ้าพนักงานศาลนั้นให้ปฏิบัติดังนี้ (1) ให้ส่งในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก ฯลฯ” สำหรับการส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่นใดนี้กฎหมายบัญญัติให้ส่งในเวลากลางวัน คือช่วงระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก หากส่งในเวลากลางคืน แม้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะยินยอมรับไว้ก็ตาม ถือว่าการส่งมิชอบเพราะขัดกับบทบัญญัติใน ป.วิ.แพ่ง มาตรา 74 (1)

4.4 การวางคำคู่ความหรือเอกสารในทางคดี ประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความแพ่ง มาตรา 78 บัญญัติว่า “ถ้าคู่ความหรือบุคคลที่ระบุไว้ในคำคู่ความ หรือเอกสารปฏิเสธไม่ยอมรับคำคู่ความ หรือเอกสารนั้นจากเจ้าพนักงานศาล โดยปราศจากเหตุอันชอบด้วยกฎหมาย เจ้าพนักงานนั้นชอบที่จะขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่มีอำนาจหรือเจ้าพนักงานตำรวจไปด้วยเพื่อเป็นพยาน และถ้าคู่ความหรือบุคคลนั้นยังคงปฏิเสธไม่ยอมรับอยู่อีก ก็ให้วางคำคู่ความหรือเอกสารไว้ ณ ที่นั้น เมื่อได้ทำดังนั้นแล้วให้ถือว่า การส่งคำคู่ความ หรือเอกสารนั้นเป็นการถูกต้องตามกฎหมาย”

จากข้อความในมาตรา 78 นี้ พอแยกหลักเกณฑ์ในการวางหมายได้ดังนี้

1. ต้องเป็นกรณีเจ้าพนักงานศาลส่ง
2. พบตัวคู่ความหรือตัวบุคคลที่ระบุไว้ในคำคู่ความหรือเอกสารในทางคดีนั้น
3. คู่ความหรือบุคคลที่ระบุไว้ในคำคู่ความหรือเอกสารในทางคดีนั้นปฏิเสธไม่ยอมรับคำคู่ความหรือเอกสารนั้น โดยปราศจากเหตุอันชอบด้วยกฎหมาย
4. เจ้าพนักงานศาลต้องขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่มีอำนาจหรือเจ้าพนักงานตำรวจไปด้วยเพื่อเป็นพยาน
5. ได้มีการวางคำคู่ความหรือเอกสารไว้ต่อหน้าคู่ความ หรือบุคคลซึ่งระบุไว้ในคำคู่ความ
6. จะต้องมียางานของเจ้าพนักงานศาลเกี่ยวกับเรื่องการวางหมายโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่มีอำนาจ หรือเจ้าพนักงานตำรวจลงลายมือชื่อในรายงานการวางหมายนั้นด้วย

ข้อสังเกต

1. ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 78 นี้ เป็นเรื่องที่คู่ความหรือบุคคลที่ระบุไว้ในคำคู่ความปฏิเสธไม่ยอมรับคำคู่ความ หรือเอกสารโดยไม่มีเหตุอันชอบด้วยกฎหมาย จึงวางหมายได้ แต่หากคู่ความหรือบุคคลนั้น ๆ รู้ว่าจะมีการส่งคำคู่ความ หรือเอกสารในทางคดี แก่ตน ได้ตั้งใจไปเสียให้พ้น หรือหาทางหลีกเลี่ยงจะไม่รับคำคู่ความหรือเอกสารอื่นนั้น ย่อมวางหมายไม่ได้ แม้จะมีภริยาของบุคคลนั้นอยู่ต่อหน้าก็ตาม บุคคลนั้นย่อมมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 31 (คำพิพากษาฎีกาที่ 102/2507)

ตัวอย่าง คดีแพ่งเรื่องหนึ่งศาลสั่งรับฟ้อง และให้ส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้จำเลย โจทก์นำเจ้าพนักงานศาลไปส่งหมายและสำเนาคำฟ้อง ณ ภูมิลำเนา

ของจำเลย พบตัวจำเลยแต่จำเลยไม่ยอมรับหมายเจ้าพนักงานศาลไปนำเจ้าพนักงานตำรวจ มาเพื่อเป็นพยานแต่เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจมาถึงปรากฏว่าจำเลยไม่อยู่ที่นั่น โจทก์จึงขอให้ เจ้าพนักงานศาลวางหมายไว้ต่อหน้าภริยาจำเลย โดยเจ้าพนักงานตำรวจจะลงชื่อเป็นพยาน ให้เจ้าพนักงานศาลจะปฏิบัติการสถานใดจึงจะชอบด้วยกฎหมาย

คำตอบตามตัวอย่าง เจ้าพนักงานศาลจะวางหมายได้ต่อเมื่อผู้ที่จะ เป็นผู้รับหมายนั้นไม่ยอมรับหมาย และเมื่อนำเจ้าพนักงานตำรวจไปด้วยเพื่อเป็นพยาน ผู้ที่ยังคงปฏิเสธไม่ยอมรับอยู่ก็จึงจะวางหมายได้ (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 78) ซึ่งหมายความว่า จะต้องทำการวางหมายไว้ต่อหน้าบุคคลนั้น แต่ตามตัวอย่างปรากฏว่าตัวจำเลยซึ่งเป็น ผู้รับหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องไม่อยู่ ณ ที่นั้นแล้ว แม้ภริยาจำเลยจะอยู่ เจ้าพนักงานก็ไม่อาจจะวางหมายไว้ต่อหน้าภริยาจำเลยได้

2. ต้องมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจรู้เห็นในการวาง หมายทุกครั้ง และพยานจะต้องลงชื่อรับรองไว้ในรายงานของเจ้าพนักงานศาลด้วยว่าได้มี การวางหมายต่อหน้าพยานจริง (คำพิพากษาฎีกาที่ 345/2520)

3. การวางหมายอยู่ในอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานศาลที่จะกระทำ ได้เองตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา 78 โดยไม่ต้องกลับไปรอรับคำสั่งศาล

4. การวางหมายจะต้องวางต่อหน้าคู่ความหรือบุคคลที่มีชื่อเป็นผู้ส่งเท่านั้น

4.5 การส่งคำคู่ความหรือเอกสารโดยวิธีอื่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 79¹ บัญญัติว่า “ถ้าการส่งคำคู่ความหรือเอกสารนั้นไม่สามารถจะทำได้ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 78 ศาลอาจสั่งให้ส่งโดยวิธีอื่นแทนได้ กล่าวคือ ปิดคำคู่ความหรือ เอกสารไว้ในที่และเห็นได้ง่าย ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำการงานของคู่ความหรือบุคคลผู้มีชื่อ ระบุไว้ในคำคู่ความหรือเอกสาร หรือมอบหมายคำคู่ความหรือเอกสารไว้แก่เจ้าพนักงานฝ่าย ปกครองในท้องถิ่นหรือเจ้าพนักงานตำรวจ แล้วปิดประกาศแสดงการที่ได้มอบหมายดังกล่าว แล้วนั้นไว้ดังกล่าวมาข้างต้น หรือลงโฆษณา หรือทำวิธีอื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควร

การส่งคำคู่ความหรือเอกสารโดยวิธีอื่นตามนั้น ให้มีผลใช้ได้ต่อเมื่อ กำหนดเวลาสิบห้าวันหรือระยะเวลาอื่นตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนด ได้ล่วงหน้า

¹ มาตรา 79 ความเดิมถูกยกเลิกโดยมาตรา 4 แห่ง พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติม ป.วิ.แพ่ง (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2522 และให้ใช้ความใหม่แทนดังที่ได้กล่าวไว้

ไปแล้วนับตั้งแต่เวลาที่คำคู่ความ หรือเอกสาร หรือประกาศแสดงการมอบหมายนั้นได้ปิดไว้ หรือการโฆษณาหรือวิธีอื่นใดตามที่ศาลสั่งนั้นได้ทำหรือได้ตั้งต้นแล้ว”

จากข้อความใน ป.วิ.แพ่ง มาตรา 79 นี้ พอแยกเป็นหลักเกณฑ์ได้คือ

1. การส่งคำคู่ความหรือเอกสารในทางคดีนั้น เจ้าพนักงานศาลไม่สามารถสั่งได้ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 74-78

2. ศาลมีคำสั่งให้ส่งโดยวิธีอื่นแทน

3. การส่งโดยวิธีอื่นทำได้คือ

ก. ปิดคำคู่ความหรือเอกสารไว้ในที่แลเห็นได้ง่าย ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำการงานของคู่ความหรือบุคคลผู้มีชื่อระบุไว้ในคำคู่ความหรือเอกสาร

ข. มอบหมายคำคู่ความหรือเอกสารไว้แก่เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองในท้องถิ่น หรือเจ้าพนักงานตำรวจ แล้วปิดประกาศแสดงการที่ได้มอบหมายดังกล่าว

ค. ลงโฆษณา หรือ

ง. ทำวิธีอื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควร

4. การส่งคำคู่ความหรือเอกสารโดยวิธีอื่นนี้ จะมีผลต่อเมื่อกำหนดเวลา 15 วัน หรือระยะเวลาอื่นที่ศาลเห็นสมควรกำหนดได้ล่วงพ้นไปแล้ว นับตั้งแต่เวลาที่คำคู่ความหรือเอกสาร หรือประกาศแสดงการมอบหมายนั้นได้ปิดไว้หรือการโฆษณา หรือวิธีอื่นใดตามที่ศาลสั่งนั้นได้ทำหรือได้ตั้งต้นแล้ว

5. ต้องมีรายงานของเจ้าพนักงานศาลแสดงการส่งหมายด้วยวิธีอื่นนี้ยื่นต่อศาลเพื่อรวมในสำนวน

การส่งคำคู่ความหรือเอกสารโดยวิธีอื่นนี้ เจ้าพนักงานศาลจะปฏิบัติไปเองโดยพลการ เช่น การวางหมาย ตามมาตรา 78 นั้นไม่ได้ เจ้าพนักงานศาลจะต้องแถลงให้ศาลทราบถึงการส่งโดยวิธีธรรมดาไม่ได้เสียก่อน ต่อเมื่อศาลมีคำสั่งให้ส่งโดยวิธีอื่นแทน เจ้าพนักงานศาลจึงดำเนินการตามที่ศาลสั่ง

4.6 หลักฐานการส่งคำคู่ความหรือเอกสารโดยเจ้าพนักงานศาล

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 80 บัญญัติว่า “การส่งคำคู่ความหรือเอกสารโดยเจ้าพนักงานศาลหรือทางเจ้าพนักงานศาลนั้น ให้เจ้าพนักงานศาลส่งไปรับลงลายมือชื่อคู่ความ หรือผู้รับคำคู่ความหรือเอกสาร หรือส่งรายงานการส่งคำคู่ความหรือเอกสารลงลายมือชื่อเจ้าพนักงานศาลต่อศาล แล้วแต่กรณีเพื่อรวมไว้ในสำนวนความ

ใบรับหรือรายงานนั้นต้องลงข้อความให้ปรากฏแน่ชัดถึงตัวบุคคลและรายการต่อไปนี้

1. ชื่อเจ้าพนักงานผู้ส่งหมาย และชื่อผู้รับหมาย ถ้าหากมี
2. วิธีส่ง วัน เดือน ปี และเวลาที่ส่ง

รายงานนั้นต้องลงวันเดือนปี และลงลายมือชื่อของเจ้าพนักงานผู้ทำรายงานใบรับนั้นจะทำโดยวิธีจดลงไว้ที่ต้นฉบับซึ่งยื่นต่อศาลก็ได้”

จากข้อความใน ป.วิ.แพ่ง มาตรา 80 พออธิบายได้ดังนี้

(1) การส่งคำคู่ความโดยวิธีปกติ จะต้องมิใบรับลงลายมือชื่อคู่ความหรือผู้รับคำคู่ความหรือเอกสาร

(2) การส่งโดยวิธีอื่นตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 79 จะต้องมียางงานการส่งคำคู่ความหรือเอกสารลงลายมือชื่อเจ้าพนักงานศาล เพื่อรวมไว้ในสำนวนความตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 80

(3) การวางคำคู่ความหรือเอกสารอื่น ก็จะต้องมีพนักงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือเจ้าพนักงานตำรวจลงลายมือชื่อในรายงานคำคู่ความหรือเอกสารนั้น ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 78 ประกอบมาตรา 80

(4) ใบรับหรือรายงานนั้นต้องลงข้อความให้ปรากฏแน่ชัดถึงตัวบุคคลและรายการตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 80(1), (2)

5. อื่น ๆ นอกจากที่กล่าวไว้ใน ป.วิ.แพ่ง มาตรา 67-80 ซึ่งมีบัญญัติอยู่ใน ป.วิ.แพ่ง มาตรา 81-83 แยกพิจารณาได้ดังนี้

5.1 การส่งหมายเรียกพยานโดยคู่ความที่เกี่ยวข้อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 81 บัญญัติว่า “การส่งหมายเรียกพยาน โดยคู่ความที่เกี่ยวข้องนั้นให้ปฏิบัติดังนี้

(1) ให้ส่งเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้น และอาทิตย์ตก และ

(2) ให้ส่งแก่บุคคลซึ่งระบุไว้ในหมายเรียก ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำการงานของบุคคลเช่นว่านั้น แต่จะให้อยู่ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 76 และ 77”

การส่งหมายเรียกโดยคู่ความที่เกี่ยวข้องนี้ มีหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับการส่งโดยเจ้าพนักงานศาลตามมาตรา 74 แต่อยู่ในบังคับของ มาตรา 76, 77 คือ ถ้าไม่พบคู่ความก็ให้คนอื่นรับแทน และถ้าส่งยังที่อื่น หากตัวความยอมรับก็ถือว่าการส่งนั้นชอบ

ด้วยกฎหมายสำหรับการวางคำคู่ความตามมาตรา 78 นั้นคงจะมาใช้กับการวาง
หมายเรียกพยานไม่ได้ เพราะการวางหมายเรียกไว้ต่อหน้าพยานก็ดี การปิดหมายเรียก
พยานก็ดีทำไม่ได้ หากพยานปฏิเสธไม่ยอมรับหมายเรียกที่คู่ความไปส่งเอง คู่ความอาจ
ขอให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้ส่งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 70(1)

5.2 การส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่นใดไปยังคู่ความหรือบุคคลหลายคนซึ่งมี
บัญญัติอยู่ใน ป.วิ.แพ่ง มาตรา 82 ความว่า “ถ้าจะต้องส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่นใดไป
ยังคู่ความหรือบุคคลหลายคน ให้ส่งสำเนาคำคู่ความหรือเอกสารที่จะต้องส่งไปให้ทุก ๆ
คน ในกรณีที่ต้องส่งคำคู่ความ หรือเอกสารโดยเจ้าพนักงานศาล หรือทางเจ้าพนักงาน
ศาลนั้นให้คู่ความฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จัดการนำส่งมอบสำเนาคำคู่ความหรือเอกสารต่อ
พนักงานเจ้าหน้าที่ ให้พอกับจำนวนคู่ความ หรือบุคคลที่จะต้องส่งให้” หมายความว่า
ถ้ามีคู่ความหรือบุคคลในคดีหลายคน การส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่นใด จะต้องส่งไปให้
คู่ความหรือบุคคลเหล่านั้นทุก ๆ คน กรณีส่งโดยเจ้าพนักงานศาลหรือทางเจ้าพนักงาน
ศาลให้คู่ความฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จัดการนำส่งมอบสำเนาคำคู่ความ หรือเอกสารต่อพนักงาน
เจ้าหน้าที่ ให้พอกับจำนวนคู่ความหรือบุคคลที่จะต้องส่ง

5.3 กำหนดเวลาในการส่งคำคู่ความหรือเอกสารในทางคดี ประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 83 บัญญัติว่า “ถ้าคู่ความฝ่ายใดจะต้องยื่นต่อศาลหรือ
จะต้องส่งให้แก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือบุคคลภายนอกซึ่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่นใด
ภายในเวลาหรือก่อนเวลาที่กฎหมายหรือศาลได้กำหนดไว้ และการส่งเช่นว่านี้จะต้อง
กระทำโดยทาง เจ้าพนักงานศาล ให้ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นได้ปฏิบัติตามความมุ่งหมายของ
กฎหมายหรือของศาลแล้ว เมื่อคู่ความฝ่ายนั้นได้ส่งคำคู่ความหรือเอกสารเช่นว่านั้นแก่
พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาล เพื่อให้ยื่นหรือให้ส่งในเวลาหรือก่อนเวลาที่กำหนดนั้นแล้ว
แม้ถึงว่าการรับคำคู่ความหรือเอกสารให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุคคลภายนอกนั้นจะ
ได้เป็นไปภายหลังเวลาที่กำหนดนั้นก็ดี

ถ้าประมวลกฎหมายนี้บัญญัติไว้ว่าการส่งคำคู่ความ หรือเอกสารอื่นใด
จะต้องให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกทราบล่วงหน้าตามระยะเวลาที่กำหนดไว้
ก่อนวันเริ่มต้นนั่งพิจารณาหรือสืบพยาน ให้ถือว่าคู่ความฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบในการส่งนั้นได้
ยื่นคำคู่ความหรือเอกสารที่จะต้องส่งให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลไม่ต่ำกว่าสามวัน
เริ่มต้นแห่งระยะเวลาที่กำหนดล่วงหน้าไว้

ในกรณีที่คู่ความอาจส่งคำคู่ความหรือเอกสารโดยวิธีส่งสำเนาตรงไปยัง คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุคคลภายนอกได้นั้น บทบัญญัติแห่งมาตรานี้มิได้ห้ามคู่ความที่มี หน้าที่ต้องส่งคำคู่ความ หรือเอกสารดังกล่าวแล้วในอันที่จะใช้วิธีเช่นว่านี้ แต่คู่ความฝ่าย นั้นจะต้องส่งไปรับของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกต่อศาลในเวลา หรือก่อน เวลาที่กฎหมายหรือศาลได้กำหนดไว้”

จากข้อความในมาตรานี้พอแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. การส่งคำคู่ความหรือเอกสารในทางคดี ซึ่งจะยื่นต่อศาลก็ดี หรือจะต้อง ส่งให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งก็ดี ถ้าการส่งนั้นจะต้องทำภายในเวลาหรือก่อนเวลาที่ กฎหมายหรือศาลได้กำหนดไว้ การส่งจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้ส่งให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ของ ศาล ภายในเวลาที่กฎหมายหรือศาลกำหนด

2. ในกรณีที่จะต้องส่งคำคู่ความ หรือเอกสารในทางคดีให้คู่ความอีกฝ่าย หนึ่งทราบล่วงหน้าตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ก่อนวันเริ่มต้นนั่งพิจารณาหรือสืบพยานนั้น การส่งจะสมบูรณ์ต่อเมื่อคู่ความฝ่ายที่รับผิดชอบในการส่งนั้นได้ยื่นคำคู่ความหรือเอกสารที่ จะต้องส่งให้แก่เจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาล ไม่ต่ำกว่าสามวันก่อนวันเริ่มต้นนั่ง พิพิจารณาหรือเริ่มต้นสืบพยาน

3. ในกรณีที่คู่ความส่งสำเนาคำคู่ความ หรือเอกสารในทางคดีไปยัง คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอก คู่ความฝ่ายนั้นจะต้องส่งไปรับสำเนาคำคู่ความ หรือเอกสารในทางคดีของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกต่อศาลในเวลาหรือก่อน เวลาที่กฎหมายหรือศาลได้กำหนดไว้

6. การส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่นใดให้แก่จำเลยในต่างประเทศ สืบเนื่อง จากการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเรื่องเขตอำนาจศาล เพื่อให้ โจทก์สามารถฟ้องคดีจำเลยซึ่งไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยได้ และศาลจะดำเนินคดี ต่อไปได้นั้นจะต้องได้ส่งหมายเรียกและคำฟ้องให้แก่จำเลยเพื่อแก้คดีแล้ว ซึ่งการส่ง หมายเรียกและคำฟ้องให้แก่จำเลยในต่างประเทศนั้นแต่เดิมไม่มีบทบัญญัติในเรื่องนี้ โดยตรง จะมีก็แต่บทบัญญัติทั่วไปในมาตรา 34 เท่านั้น การส่งหมายเรียกและคำฟ้องจึง ต้องอาศัยวิธีปฏิบัติของกระทรวงยุติธรรมและกระทรวงการต่างประเทศเป็นสำคัญ ซึ่งต้อง ใช้เวลานานมาก และในบางครั้งก็ไม่อาจส่งให้แก่จำเลยได้ ทำให้การดำเนินคดีประเภทนี้ เป็นไปได้ด้วยความล่าช้าและยุ่งยาก อีกทั้งยังเป็นภาระแก่ฝ่ายโจทก์เป็นอันมาก ปัจจุบัน

ได้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการส่งคำคู่ความและเอกสารให้แก่จำเลยในต่างประเทศ ตามมาตรา 83 ทวิ, 83 ตี, 83 จัตวา, 83 เบญจ, 83 ฉ, 83 สัตต และ 83 อัฐ ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยตรง ทั้งนี้ เพื่อให้การส่งคำคู่ความและเอกสารกระทำได้ง่ายขึ้น ซึ่งแยกออกพิจารณาได้ดังนี้

- 1) การส่งหมายเรียกและคำฟ้องแก่จำเลยซึ่งไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร
- 2) กรณีที่มีการเรียกบุคคลภายนอกซึ่งไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรเข้ามาเป็นคู่ความ
- 3) การส่งคำคู่ความและเอกสารอื่นใดในกรณีที่ผู้รับไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร
- 4) วิธีการส่งหมายเรียกคำฟ้องและเอกสารอื่นใดให้แก่จำเลยนอกราชอาณาจักร
- 5) ผลของการส่งหมายเรียกและคำฟ้องแก่จำเลยหรือบุคคลนอกราชอาณาจักร
- 6) ผลของการส่งคำฟ้องและเอกสารอื่นแก่จำเลยหรือตัวแทนหรือทนายความในราชอาณาจักร
- 7) วิธีดำเนินการของศาลในการส่งหมายเรียกและคำฟ้องนอกราชอาณาจักร
- 8) กรณีส่งหมายเรียกและคำฟ้องแก่จำเลยหรือบุคคลภายนอกนอกราชอาณาจักรไม่ได้

1) การส่งหมายเรียกและคำฟ้องแก่จำเลยซึ่งไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 83 ทวิ บัญญัติว่า “ในกรณีที่จำเลยไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรให้ส่งหมายเรียกและคำฟ้องตั้งต้นคดีแก่จำเลย ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำางานของจำเลยนอกราชอาณาจักร เว้นแต่ในกรณีที่จำเลยประกอบกิจการในราชอาณาจักรด้วยตนเอง หรือโดยตัวแทน หรือในกรณีที่มีการตกลงเป็นหนังสือว่าคำคู่ความและเอกสารที่จะต้องส่งให้แก่จำเลยนั้นให้ส่งแก่ตัวแทนซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรที่จำเลยได้แต่งตั้งไว้ เพื่อการนี้ให้ส่งหมายเรียกและคำฟ้องตั้งต้นคดีแก่จำเลยหรือตัวแทนในการประกอบกิจการหรือตัวแทนในการรับคำคู่ความและเอกสาร ณ สถานที่ที่จำเลยหรือตัวแทนใช้ประกอบกิจการ หรือสถานที่อันเป็นถิ่นที่อยู่ของ

ตัวแทนในการประกอบกิจการหรือของตัวแทนในการรับคำคู่ความและเอกสาร ซึ่งตั้งอยู่ในราชอาณาจักร แล้วแต่กรณี”

เพื่อให้การดำเนินคดีซึ่งจำเลยไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นไปได้โดยสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น และให้โอกาสตามสมควรแก่จำเลยที่จะทราบได้ว่าตนถูกฟ้องคดีแล้ว จักได้หาทางต่อสู้คดีต่อไป มาตรา 83 ทวิ จึงได้วางหลักในการส่งเอกสารในการเริ่มต้นคดีที่จำเป็นจริง ๆ เท่านั้น ได้แก่ หมายถึงและคำฟ้องแก่จำเลยที่ไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำราชการของจำเลยในต่างประเทศ

เนื่องจากการส่งหมายเรียกและคำฟ้องให้แก่จำเลยในต่างประเทศ ถ้าไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคีทำไว้เป็นอย่างอื่น ศาลไทยต้องดำเนินการผ่านทางกระทรวงยุติธรรม และกระทรวงการต่างประเทศของไทย เพื่อให้กระทรวงการต่างประเทศของไทยแจ้งให้สถานทูตไทยหรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศติดต่อกับกระทรวงการต่างประเทศของรัฐที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตให้ร้องขอต่อศาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐนั้นเป็นผู้จัดส่งให้ ซึ่งการส่งโดยวิธีดังกล่าวนี้ต้องใช้เวลานานพอสมควร หรือบางครั้งอาจได้รับการปฏิเสธที่จะดำเนินการจากศาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของประเทศนั้น ตามที่ศาลไทยร้องขอก็ได้ตามมาตรา 83 ทวิ จึงได้บัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ดังนี้

(1) ให้กรณีที่จำเลยประกอบกิจการในราชอาณาจักรด้วยตนเอง ให้ส่งหมายเรียกและคำฟ้องแก่จำเลย ณ สถานที่จำเลยใช้ประกอบกิจการ

(2) ในกรณีที่จำเลยประกอบกิจการในราชอาณาจักรโดยตัวแทน ให้ส่งแก่ตัวแทนในการประกอบกิจการ ณ สถานที่ที่ตัวแทนใช้ประกอบกิจการ หรือสถานที่อันเป็นถิ่นที่อยู่ของตัวแทนในการประกอบกิจการ ซึ่งตั้งอยู่ในราชอาณาจักร

(3) ในกรณีที่มีการตกลงเป็นหนังสือว่าคำคู่ความและเอกสารที่จะต้องส่งให้แก่จำเลยนั้น ให้ส่งแก่ตัวแทนซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรที่จำเลยได้แต่งตั้งไว้เพื่อการนี้ให้ส่งแก่ตัวแทนในการรับคำคู่ความและเอกสาร ณ สถานที่อันเป็นถิ่นที่อยู่ของตัวแทนในการรับคำคู่ความและเอกสารซึ่งตั้งอยู่ในราชอาณาจักร

2) กรณีที่มีการเรียกบุคคลรายใดซึ่งไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรเข้ามาเป็นคู่ความ ตามมาตรา 57 (3)

ได้ศึกษามาแล้วในหมวด 2 เรื่องคู่ความได้บัญญัติถึงบุคคลภายนอกซึ่ง

มิใช่คู่ความอาจเข้ามาเป็นคู่ความได้ด้วยการร้องสอด จะด้วยความสมัครใจหรือถูก
หมายเรียกให้เข้ามาในคดี กรณีผู้ร้องสอดเข้ามาในคดีโดยถูกหมายเรียกตามมาตรา 57
(3) นั้นเป็นเพราะผู้ร้องสอดมิได้สมัครใจเข้ามาในคดี แต่เนื่องมาจากเป็นการถูกบังคับโดย
คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งขอให้ศาลเรียกเข้ามาหรือโดยคำสั่งของศาลเองที่เห็นสมควรจะ
เรียกผู้ร้องสอดเข้ามาในคดี การส่งหมายเรียกของศาลจึงต้องมีสำเนาคำขอหรือคำสั่งของ
ศาลและคำฟ้องตั้งต้นคดีแนบไปด้วยให้แก่ผู้ร้องสอด เมื่อผู้ร้องสอดไม่มีภูมิลำเนาใน
ราชอาณาจักรการส่งให้นำบทบัญญัติมาตรา 83 ทวิ วรรคแรก เรื่องส่งหมายเรียกและ
คำฟ้องแก่จำเลยซึ่งไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรมาใช้บังคับโดยอนุโลม

3) การส่งคำคู่ความและเอกสารอื่นใดในกรณีที่ผู้รับไม่มีภูมิลำเนาอยู่ใน ราชอาณาจักร

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 83 ตี ๓ บัญญัติว่า “การส่ง
คำร้องขอฟ้องคดีอย่างคนอนาถา คำคู่ความ คำร้อง คำแถลง หรือเอกสารอื่นใด นอกจาก
ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 83 ทวิ ถ้าผู้รับไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร แต่ประกอบ
กิจการในราชอาณาจักรด้วยตนเองหรือโดยตัวแทน หรือมีตัวแทนในการรับคำคู่ความ
และเอกสารหรือทนายความในการดำเนินคดีอยู่ในราชอาณาจักรให้ส่งแก่ผู้รับหรือตัวแทน
เช่นว่านั้นหรือทนายความ ณ สถานที่ที่ผู้รับหรือตัวแทนใช้ประกอบกิจการหรือสถานที่อื่น
เป็นที่อยู่ของตัวแทน หรือภูมิลำเนาหรือสำนักทำการงานของทนายความซึ่งตั้งอยู่ใน
ราชอาณาจักร แล้วแต่กรณี แต่ถ้าผู้รับมิได้ประกอบกิจการในราชอาณาจักรด้วยตนเอง
หรือไม่มีตัวแทนดังกล่าวหรือทนายความอยู่ในราชอาณาจักรให้ส่งโดยวิธีปิดประกาศไว้ที่
ศาล” ตามบัญญัติ มาตรา 83 ตี ๓ เป็นกรณีการส่งคำคู่ความและเอกสารอื่นใดที่มีใช้คำฟ้อง
ตั้งต้นคดี ตามมาตรา 83 ทวิ อันได้แก่

- (1) การส่งคำร้องขอฟ้องคดีอย่างคนอนาถา
- (2) คำคู่ความ
- (3) คำร้อง
- (4) คำแถลง
- (5) เอกสารอื่นใด ได้แก่ คำฟ้องอุทธรณ์ คำฟ้องฎีกา ฟ้องแย้ง เป็นต้น
คำคู่ความ และเอกสารตาม (1) ถึง (5) ต้องส่งให้แก่ผู้รับซึ่งไม่มีภูมิลำเนา
อยู่ในราชอาณาจักร แต่ผู้รับประกอบกิจการในราชอาณาจักรด้วยตนเอง หรือโดยตัวแทน

หรือผู้รับมีตัวแทนในการรับคำคู่ความและเอกสารอยู่ในราชอาณาจักร หรือผู้รับมี
ทนายความในการดำเนินคดีอยู่ในราชอาณาจักร การส่งนั้นให้ส่งแก่

ก. ผู้รับ ณ สถานที่ที่ผู้รับใช้ประกอบกิจการ ซึ่งตั้งอยู่ในราชอาณาจักร

ข. ตัวแทนในการประกอบกิจการ ณ สถานที่ที่ตัวแทนใช้ประกอบกิจการ
ซึ่งตั้งอยู่ในราชอาณาจักร

ค. ตัวแทนในการรับคำคู่ความและเอกสาร ณ สถานที่อันเป็นที่อยู่ของ
ตัวแทน ซึ่งตั้งอยู่ในราชอาณาจักร

ง. ทนายความ ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำการงานของทนายความ
ซึ่งตั้งอยู่ในราชอาณาจักร

เพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น เมื่อได้ส่ง
หมายเรียกและคำฟ้องตั้งต้นคดี ตามมาตรา 83 ทวิ ให้แก่จำเลยโดยชอบแล้ว จำเลยยอม
ทราบว่าได้ถูกฟ้องแล้ว หากจำเลยประสงค์จะสู้คดี จำเลยก็ควรจะต้องตั้งทนายความ
ซึ่งอยู่ในราชอาณาจักรให้เป็นผู้ดำเนินคดีแทนต่อไป หรือในกรณีจำเลยประกอบกิจการใน
ราชอาณาจักรด้วยตนเองหรือโดยตัวแทน เมื่อได้ส่งหมายเรียกและคำฟ้องแก่จำเลย ณ
สถานที่ที่จำเลยหรือตัวแทนใช้ประกอบกิจการหรือสถานที่อันเป็นที่อยู่ของตัวแทน ซึ่ง
ตั้งอยู่ในราชอาณาจักรแล้ว จำเลยยอมทราบว่าตนได้ถูกฟ้องคดีแล้วเช่นกัน ดังนั้น
เอกสารอื่น ๆ ที่จะต้องส่งให้แก่จำเลยในภายหลังนั้นควรส่งให้แก่ทนายความ หรือตัวแทน
ของจำเลยซึ่งอยู่ในราชอาณาจักรได้ แต่ถ้าจำเลยมิได้แต่งตั้งทนายความให้ดำเนินคดีแทน
หรือไม่มีตัวแทนอยู่ในราชอาณาจักรอาจเป็นเพราะว่าจำเลยไม่ประสงค์ที่จะสู้คดีก็ดี หรือ
จำเลยเจตนาหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับหมายเรียกและคำฟ้อง เอกสารอื่น ๆ ที่จะต้องส่งให้แก่
จำเลยภายหลังในต่างประเทศนั้น ตามมาตรา 83 ตรี จึงบัญญัติให้ส่งโดยวิธีปิดประกาศไว้
ที่ศาลแทนที่จะต้องส่งไปต่างประเทศ

4) วิธีการส่งหมายเรียกและคำฟ้องแก่จำเลยหรือบุคคลนอกราชอาณาจักร

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 83 จัตวา บัญญัติว่า
“ในกรณีที่จะต้องส่งหมายเรียกและคำฟ้องตั้งต้นคดี ตามมาตรา 83 ทวิ แก่จำเลย ณ
ภูมิลำเนาหรือสำนักทำการงานของจำเลยนอกราชอาณาจักรให้โจทก์ยื่นคำร้องต่อศาล
ภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันยื่นคำฟ้อง เพื่อให้ศาลจัดส่งหมายเรียกและคำฟ้องตั้งต้น
คดีแก่จำเลย ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี

กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้โจทก์ทำคำแปลหมายเรียกคำฟ้องตั้งต้นคดีและเอกสารอื่นใดที่จะส่งไปยังประเทศที่จำเลยมีภูมิลำเนาหรือสำนักทำการทำงานอยู่เป็นภาษาราชการของประเทศนั้น หรือเป็นภาษาอังกฤษพร้อมทั้งคำรับรองคำแปลว่าถูกต้องยื่นต่อศาลพร้อมกับคำร้องดังกล่าว และวางเงินค่าใช้จ่ายไว้ต่อศาลตามจำนวนและภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้โจทก์จัดทำเอกสารอื่นเพิ่มเติมยื่นต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้

ในกรณีที่โจทก์เพิกเฉยไม่ดำเนินการตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองให้ถือว่าโจทก์ทิ้งฟ้องตามมาตรา 174

ในกรณีที่มีการเรียกบุคคลภายนอกซึ่งไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรเข้ามาเป็นคู่ความตามมาตรา 57 (3) ให้นำความในวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสามมาใช้บังคับโดยอนุโลม” ตามบทบัญญัติมาตรา 83 จัตวาที่ได้บัญญัติถึงวิธีการส่งหมายเรียกและคำฟ้องแก่จำเลยหรือบุคคลนอกราชอาณาจักร โดยให้โจทก์มีหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันยื่นคำฟ้อง เพื่อให้ศาลจัดส่งหมายเรียกและคำฟ้องตั้งต้นคดีแก่จำเลยและต้องพิจารณาว่ามีข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคีกำหนดไว้หรือไม่

กรณีมีข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี ก็ต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งหมายเรียกและคำฟ้องตามข้อตกลงนั้น สำหรับข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการส่งคำคู่ความและเอกสารไปยังต่างประเทศนั้นที่สำคัญ ๆ มีอยู่ 2 ฉบับคืออนุสัญญากรุงเฮก ว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่ง ค.ศ. 1954 และอนุสัญญากรุงเฮกว่าด้วยกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลเกี่ยวกับการส่งเอกสารไปยังต่างประเทศในคดีแพ่งหรือพาณิชย์ ค.ศ. 1969 ซึ่งเป็นอนุสัญญาที่ประเทศไทยยังมีได้เข้าเป็นภาคี ส่วนข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีแล้วคือ “ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางศาลระหว่างราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐอินโดนีเซีย พ.ศ. 2522” เพียงฉบับเดียวเท่านั้น ความตกลงดังกล่าว ประเทศทั้งสองผูกพันกันว่าจะอำนวยความสะดวกซึ่งกันและกันในเรื่องการส่งเอกสารในคดีและการสืบพยานหลักฐาน โดยยินยอมให้ศาลของแต่ละประเทศสามารถส่งคำร้องขอไปยังหน่วยงานที่ประเทศไทยนั้นกำหนดให้เป็นผู้รับคำร้องขอได้โดยตรง โดยไม่ต้องใช้วิธีการทางการทูต แต่จะต้องปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนดไว้ในความตกลงดังกล่าว

กรณีไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศ การส่งหมายเรียกและคำฟ้องตั้งต้นคดีให้แก่จำเลยซึ่งไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร โจทก์ต้องปฏิบัติดังนี้

(1) โจทก์ต้องยื่นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันยื่นคำฟ้อง เพื่อให้ศาลจัดส่งหมายเรียกและคำฟ้องตั้งต้นคดีแก่จำเลย

(2) โจทก์ต้องจัดทำคำแปลของหมายเรียก คำฟ้องตั้งต้นคดีและเอกสารอื่นใดที่จะส่งไปยังประเทศที่จำเลยมีภูมิลำเนาหรือสำนักทำการงานอยู่เป็นภาษาราชการของประเทศนั้น หรือเป็นภาษาอังกฤษ

(3) โจทก์ต้องมีคำรับรองของผู้แปลหมายเรียก คำฟ้อง และเอกสารอื่นใดว่าได้แปลถูกต้อง โดยยื่นต่อศาลพร้อมกับคำร้อง

(4) โจทก์ต้องวางเงินค่าใช้จ่ายไว้ต่อศาลตามจำนวนและภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

(5) ถ้าศาลเห็นสมควรจะให้โจทก์ทำเอกสารอื่นเพิ่มเติมยื่นต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้

ข้อ (1) ถึง (5) เป็นบทบัญญัติที่โจทก์ต้องปฏิบัติ ถ้าโจทก์เพิกเฉยไม่ดำเนินการตามกฎหมายบัญญัติแล้ว ให้ถือว่าโจทก์ทิ้งฟ้อง ตามมาตรา 174

ในกรณีที่ศาลส่งหมายเรียกผู้ร้องสอดเข้ามาในคดีตามมาตรา 57 (3) ซึ่งผู้ร้องสอดไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้นำความในวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม แห่งมาตรา 83 จัตวา มาใช้บังคับโดยอนุโลม

5) ผลของการส่งหมายเรียกและคำฟ้องแก่จำเลยหรือบุคคลนอกราชอาณาจักร

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 83 เบญจ บัญญัติว่า “การส่งหมายเรียกและคำฟ้องตั้งต้นคดีตามมาตรา 83 ทวิ แก่จำเลยหรือบุคคลภายนอก ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำการงานของบุคคลดังกล่าวนอกราชอาณาจักร ให้มีผลใช้ได้ต่อเมื่อพ้นกำหนดเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่ได้มีการส่งและในกรณีส่งโดยวิธีอื่นแทน การส่งให้แก่จำเลยหรือบุคคลภายนอกให้ มีผลใช้ได้ต่อเมื่อพ้นกำหนดเวลาเจ็ดสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้มีการส่งโดยวิธีอื่น”

ตามบทบัญญัติมาตรา 83 เบญจนี้ได้บัญญัติถึงการส่งหมายเรียกและคำฟ้องคดีที่จำเลยไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้มีผลใช้ได้ตั้งแต่เมื่อใด ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการนับกำหนดเวลาต่าง ๆ เช่น กำหนดเวลาในการยื่นคำให้การตามมาตรา

177 พรรคหนึ่งเป็นต้น

สำหรับการส่งหมายเรียกและคำฟ้องตั้งต้นคดีว่าจะมีผลใช้ได้ตั้งแต่เมื่อใด นั้น ตามมาตรา 83 เบญจ ได้บัญญัติไว้แยกออกได้ 2 กรณีคือ

(1) การส่งหมายเรียกและคำฟ้องตั้งต้นคดีแก่จำเลยหรือบุคคลภายนอก ภูมิลำเนาหรือสำนักทำราชการของบุคคลดังกล่าวนอกราชอาณาจักร ให้มีผลใช้ได้ ต่อเมื่อพ้นกำหนดเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่ได้มีการส่งโดยชอบด้วยกฎหมาย

(2) การส่งหมายเรียกและคำฟ้องตั้งต้นคดีแก่จำเลยหรือบุคคลภายนอก ภูมิลำเนา หรือสำนักทำราชการของบุคคลดังกล่าวนอกราชอาณาจักร โดยวิธีอื่นแทน การส่งให้แก่จำเลยหรือบุคคลภายนอก ให้มีผลใช้ได้ต่อเมื่อพ้นกำหนดเวลาเจ็ดสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้มีการส่งโดยวิธีอื่น

6) ผลของการส่งคำคู่ความและเอกสารอื่นแก่จำเลย หรือตัวแทนหรือ ทนายความในราชอาณาจักร

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 83 จ บัญญัติว่า “การส่ง หมายเรียกและคำฟ้องตั้งต้นคดีตามมาตรา 83 ทวิ แก่จำเลยหรือตัวแทนในการรับคำ คู่ความและเอกสาร ให้มีผลใช้ได้ต่อเมื่อพ้นกำหนดเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่ได้มีการส่งโดย ชอบด้วยกฎหมาย

การส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่นตามมาตรา 83 ตริ แก่ผู้รับหรือตัวแทน หรือทนายความ ให้มีผลใช้ได้ต่อเมื่อพ้นกำหนดเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้มีการส่งโดย ชอบด้วยกฎหมาย

การปิดประกาศตามมาตรา 83 ตริให้มีผลใช้ได้ต่อเมื่อพ้นกำหนดเวลา สามสิบวันนับแต่วันปิดประกาศ และมีให้นำบทบัญญัติมาตรา 79 มาใช้บังคับ”

ตามบทบัญญัติมาตรา 83 จ ได้บัญญัติถึงผลของการส่งหมายเรียกและ คำฟ้องตั้งต้นคดี คำคู่ความและเอกสารอื่นแก่จำเลยหรือบุคคลภายนอกซึ่งไม่มีภูมิลำเนา อยู่ในราชอาณาจักรโดยแยกเป็น 3 กรณีคือ

(1) กรณีส่งหมายเรียกและคำฟ้องตั้งต้นคดีแก่จำเลยหรือตัวแทน ซึ่ง ประกอบกิจการในราชอาณาจักร หรือตัวแทนในการรับคำคู่ความและเอกสารให้มีผลใช้ได้ ต่อเมื่อพ้นกำหนดเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่ได้มีการส่งโดยชอบด้วยกฎหมาย ที่ต้อง กำหนดเวลาถึงสามสิบวันทั้งที่เป็นการส่งในราชอาณาจักร คงเป็นเพราะว่าในขณะที่มีการ

ส่งนั้นจำเลยอาจไม่ได้อยู่ในราชอาณาจักร ตัวแทนของจำเลยจะต้องใช้เวลาในการติดต่อกับจำเลยเพื่อจำเลยได้ทราบและเตรียมต่อสู้คดี จึงจำเป็นต้องให้เวลาแก่จำเลย

(2) กรณีส่งคำคู่ความและเอกสารอื่น ซึ่งได้แก่ส่งคำร้องขอฟ้องคดีอย่างคนอนาถา คำคู่ความ คำร้อง คำแถลง หรือเอกสารอื่นใดเหล่านี้เป็นการส่งภายหลังจากที่ได้ส่งหมายเรียกและคำฟ้องตั้งต้นคดีให้แก่จำเลย จำเลยจึงทราบแล้วว่าตนถูกฟ้องคดี ดังนั้น การส่งคำคู่ความและเอกสารอื่นดังกล่าว ให้มีผลใช้ได้ต่อเมื่อพ้นกำหนดเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้มีการส่งโดยชอบด้วยกฎหมาย

(3) กรณีจำเลยมิได้ประกอบกิจการในราชอาณาจักรด้วยตนเองหรือไม่มีตัวแทน หรือทนายความอยู่ในราชอาณาจักร การส่งคำคู่ความ และเอกสารอื่น ให้ส่งโดยวิธีปิดประกาศไว้ที่ศาลและให้มีผลใช้ได้ต่อเมื่อพ้นกำหนดเวลาสามสิบวันนับแต่ปิดประกาศที่มาตรา 83 ฉ วรรคสาม บัญญัติว่ามีให้นำบทบัญญัติมาตรา 79 มาใช้บังคับหมายความว่า การส่งคำคู่ความและเอกสารอื่นตามมาตรา 83 ฉ วรรคสาม โดยวิธีปิดประกาศไว้ที่ศาลนั้นให้มีผลเมื่อพ้นกำหนดเวลาสามสิบวันนับแต่วันปิดประกาศไว้ที่ศาล ไม่ใช่ 15 วัน ตามมาตรา 179

7) วิธีการดำเนินการของศาลในการส่งหมายเรียกและคำฟ้องนอกราชอาณาจักร

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 83 สัตต บัญญัติว่า “เมื่อโจทก์ได้ปฏิบัติตามมาตรา 83 จัดมาแล้ว ถ้าไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคีกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้ศาลดำเนินการส่งให้แก่จำเลยหรือบุคคลภายนอกโดยผ่านกระทรวงยุติธรรมและกระทรวงการต่างประเทศ”

- 1) มีข้อตกลงไว้ต้องปฏิบัติตามข้อตกลง
- 2) ถ้าไม่มีข้อตกลงต้องปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติของกระทรวง

บทบัญญัติมาตรา 83 สัตตนี้ บัญญัติขึ้นมาเพื่อรับรองอำนาจและหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรมและกระทรวงการต่างประเทศในเรื่องการส่งหมายเรียกและคำฟ้องให้แก่จำเลยซึ่งไม่มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร ส่วนการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการจัดส่งนั้นเป็นเรื่องระเบียบปฏิบัติของกระทรวงยุติธรรมและกระทรวงการต่างประเทศจะกำหนด เนื่องจากวิธีการส่งคำคู่ความและเอกสารอื่นไปยังต่างประเทศกฎหมายภายในของแต่ละประเทศบัญญัติไว้ไม่เหมือนกัน

8) กรณีส่งหมายเรียกและคำฟ้องแก่จำเลยหรือบุคคลภายนอก ราชอาณาจักรไม่ได้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 83 อัญญัติว่า “ในกรณีที่จะต้องส่งหมายเรียกและคำฟ้องตั้งต้นคดีตามมาตรา 83 ทวิ แก่จำเลยหรือบุคคลภายนอก ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำการงานของบุคคลดังกล่าวนอกราชอาณาจักร ถ้าโจทก์ยื่นคำขอฝ่ายเดียวทำเป็นคำร้องและสามารถแสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาลได้ว่าการส่งตามมาตรา 83 สัตต ไม่อาจกระทำได้เพราะเหตุที่ภูมิลำเนาและสำนักทำการงานของบุคคลดังกล่าวไม่ปรากฏหรือเพราะเหตุอื่นใด หรือศาลได้ดำเนินการตามมาตรา 83 สัตต เป็นเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันแล้วแต่ยังมิได้รับแจ้งผลการส่ง ถ้าศาลเห็นสมควรก็ให้ศาลอนุญาตให้ส่งโดยวิธีปิดประกาศไว้ที่ศาลแทน ในกรณีเช่นว่านี้ ศาลจะสั่งให้ส่งโดยวิธีประกาศโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือโดยวิธีอื่นใดด้วยก็ได้

การส่งโดยวิธีการตามวรรคหนึ่ง ให้มีผลใช้ได้ต่อเมื่อพ้นกำหนดเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่ปิดประกาศไว้ที่ศาล และมีให้นำบทบัญญัติ มาตรา 79 มาใช้บังคับ

ในการส่งหมายเรียกและคำฟ้องนั้น ถ้ามีข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี ก็ต้องปฏิบัติตามการส่งหมายเรียกและคำฟ้องตามข้อตกลงนั้น ถ้าหากไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี การส่งหมายเรียกและคำฟ้องให้แก่จำเลย หรือบุคคลภายนอก ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำการงานของบุคคลนอกราชอาณาจักร ให้ศาลดำเนินการส่งโดยผ่านกระทรวงยุติธรรมและกระทรวงการต่างประเทศ และเมื่อศาลได้ดำเนินการไปเป็นเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันยังมิได้รับแจ้งผลการส่ง เพราะเหตุที่ภูมิลำเนาและสำนักทำการงานของจำเลย หรือบุคคลภายนอกไม่ปรากฏหรือเพราะเหตุอื่นใด ถ้าศาลเห็นสมควรศาลจะอนุญาตให้ส่งโดยวิธีปิดประกาศไว้ที่ศาลแทน นอกจากนี้ ศาลจะสั่งให้ส่งโดยวิธีประกาศโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือโดยวิธีอื่นใดด้วยก็ได้

ผลของการส่งโดยวิธีประกาศ หรือโดยวิธีประกาศโฆษณาในหนังสือพิมพ์ หรือโดยวิธีอื่นนั้น ให้มีผลใช้ได้ต่อเมื่อพ้นกำหนดเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่ปิดประกาศไว้ที่ศาลมิใช่สิบห้าวันหรือกว่านั้นตามที่ศาลเห็นสมควรตามมาตรา 79